

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๓

สรณะของเพศนักบวช

พระเราก็มาจากฆราวาส ทุกสิ่งทุกอย่างเนื้อหนังอวัยวะทุกส่วนก็เป็นเหมือนโลกเขา แต่เวลามาบวชแล้วก็มาเปลี่ยนแปลงเพศด้วยสีผ้าเครื่องบริวารใช้สอย เปลี่ยนจรตนิสัยที่ขัดต่อศีลต่อธรรมหรือที่เป็นภัยต่อธรรม เปลี่ยนหน้าที่การงานที่เป็นเรื่องของโลกออกโดยลำดับ ไกลชิดติดพันกับการงานของสมณะ คือความสงบร่มเย็นในเพศของเราที่บวชแล้ว เพราะฉะนั้นคำว่าพระกับฆราวาสจึงต่างกันที่ตรงนี้

ที่นี้เวลามาบวชแล้ว จะเอาจรตนิสัยที่เคยใช้นั้นมาใช้ในวงของพระ ส่วนมากขัดกันทั้งนั้น หรือจะเรียกว่าใช้ไม่ได้ก็ไม่น่าจะผิด เพราะส่วนมากมีแต่พิษแต่ภัยแฝงอยู่ในความคิดความเห็นกิริยาอาการที่แสดงออกมา ถ้าไม่ได้ใช้ธรรมตามเพศของพระ หรือธรรมประจำเพศของพระ เป็นเครื่องรักษาแก้ไขถอดถอนหรือปราบปรามแล้ว ผลก็จะไม่มีอะไรปรากฏในตัวของพระในเพศของพระเลย ก็จะเป็นเหมือนกับฆราวาสไปหมด จิตซึ่งเป็นคลังกิเลสเหมือนฆราวาสมาตั้งเต็มฉันทใจ ก็จะเป็นคลังกิเลสอยู่ฉันทนั้นต่อไป ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปในทางดีเลย

ฉะนั้น การฝึกฝนอบรมตนจึงต้องคำนึงถึงสรณะเป็นสำคัญ ผากชีวิตจิตใจไว้กับสรณะ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ท่าน ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ให้ความร่มเย็นแก่โลกมานานแสนนานแล้ว เพราะท่านปฏิบัติอุกธรรมและเห็นผลเป็นที่พอพระทัยและพอใจแล้ว จึงเป็นสรณะของโลกได้อย่างอบอุ่นตายใจ ถ้าไม่ยึดสรณะเป็นหลักใจและทางดำเนินแล้ว เราจะไม่ธรรมติดตัวจิตใจตลอดไป ทั้งจะไม่ติดกับโลกทั่วไปที่เขาไม่สนใจในธรรมเลย

ถ้ายึดสรณะเป็นหลักใจไม่สั่นทนและสับสนเนื่องกันอยู่โดยสม่ำเสมอ นั่นคือหลักใหญ่ ทำให้มีความระลึกไว้ในความผิดถูกชั่วดีของตน และพยายามระมัดระวังความผิดพลาดต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับเราเคารพพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ภายในจิตใจตลอดเวลาจะนั้น ไม่เช่นนั้นจะไม่พ้นการปล่อยโอกาสให้สิ่งชั่วช้าทั้งหลาย นับแต่ส่วนย่อยถึงส่วนใหญ่ไหลเข้ามาทับถมจิตใจไม่หยุดยั้งเลย สุดท้ายก็เป็นคลังกิเลสเช่นเดียวกับโลกเขา หรือมากกว่าโลกเขาโดยไม่อาจสงสัย ถ้าปล่อยธรรมเครื่องรักษามีสติธรรม ปัญญาธรรมเป็นสำคัญเสียเท่านั้น ให้ฟังทราบอย่างถึงใจสำหรับนักปฏิบัติเรา

การมองดูผลของต้นไม้ชนิดต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงต้นเหตุของมันบ้างเลยว่ามันได้รับอาหารหรือปุ๋ยชนิดใดที่ถูกกับต้นไม้ชนิดนั้นๆ แล้วแสดงผลขึ้นมา การมองดูแต่ผลอย่างเดียวโดยไม่ดูเหตุแล้ว ผลย่อมดีหรือไม่มีผล การมีแต่ความหวังอยากให้เป็นผลตามความต้องการอย่างเดียวไม่มองเหตุ ย่อมไม่เกิดประโยชน์ตามความมุ่งหมาย

ผู้ปฏิบัติบำเพ็ญก็เหมือนกัน จิตใจมุ่งอยากได้บุญได้กุศล มุ่งมรรคผลนิพพาน ความพ้นจากทุกข์ แต่ไม่ได้คำนึงถึงต้นเหตุที่จะให้เกิดความดีทั้งหลาย คือการปฏิบัติของตนว่าเป็นอย่างไร และธรรมที่กล่าวถึงเหล่านั้น ผู้เช่นใดที่จะก้าวเข้าถึงได้ พระพุทธเจ้าท่านทรงดำเนินอย่างไร ท่านถึงได้ธรรมอันเลิศมาครองพระทัย พระสาวกทั้งหลายท่านประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไร ท่านถึงได้ธรรมอันเลิศมาครองใจ

ท่านได้ด้วยการปฏิบัติแบบเอาเป็นเอาตายจริง ๆ พระสาวกก็ดังที่แสดงไว้ในสังฆคณ สุปฏิปนุโน อุษุๆ ญาเยๆ สามิจิปฏิปนุโน นี้แลผลตกออกไปจากการปฏิบัติก็เป็น ยทิท จตตาริ ปุริสยุดานิ อญฺฐุ ปุริสปุคฺคลา คู่แห่งบุรุษ ๔ เป็นบุคคล ๘ จำพวกนั้นแลคือพระสงฆ์สาวกหรือว่าผลของท่านที่ได้ครอง เมื่อยกองค์ท่านขึ้นมาก็นั้นแลคือพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า เมื่อยกผลก็คือนี้แลที่ท่านผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบได้ครอง ผู้ปฏิบัติ นอกจากสายธรรมนั้นไม่มีทางที่จะได้ครอง

ให้ฟังทำความรู้สึกตัวอยู่เสมอ อย่าจิตจางห่างเหินจากอรรถจากธรรม มีสติธรรมปัญญาธรรมเป็นสำคัญ ที่จะปัดเป่าขัดเกลาสิ่งที่เป็นภัยอยู่ภายในใจของเราออกไป และระมัดระวังรักษาอย่าให้ความชั่วช้าลามกอันใหม่เกิดขึ้นมาเสริมกันแบบกับไฟได้เชื้อ อย่าหาเชื้อไฟเข้ามา อย่าเสริมไฟให้แสดงเปลวขึ้น เท่าที่ไฟมีอยู่ในใจดวงนี้มันก็เป็นไฟเต็มตัว แผลเผาใจจนแสนอดแสนทนอยู่แล้ว

ทุกข์ตามธรรมชาติของคนมีกิเลส ไม่นำสิ่งส่งเสริมให้เป็นพื้นเป็นไฟขึ้นมาเผาเพิ่มเติม แม้ทุกข์ก็พอดพอน เพราะสุดวิสัยที่จะหลีกเลี่ยงได้ แต่ถ้าเสาะแสวงหาสิ่งที่เป็นพื้นเป็นไฟเพิ่มเข้าโดยไม่ยอมรู้สึกตัว ก็นับวันจะเพิ่มความทุกข์ความทรมานขึ้นเรื่อย ๆ แม้จะหวังธรรมสูงสุดเพียงไรก็เป็นโมฆะโดยประการทั้งปวง

เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะให้สมหวังตั้งใจหมายจึงมีสติธรรม ปัญญาธรรม วิริยธรรม ขันติธรรม อุตสาหธรรม เป็นเครื่องสนับสนุนและถอดถอนให้เบาบางจากพิษภัยซึ่งฝังอยู่ในใจออกได้โดยลำดับ ไม่เช่นนั้นก็จะไม่ผิตอะไรกับผ้าเหลืองที่วางไว้ในตู้วางไว้ในหีบ วางไว้ตามร้านค้าต่างๆ ไป ซึ่งเป็นภาระรองผ้าเหลืองผ้ากาสาพัสดุไว้เพียงเท่านั้น ไม่ทำสิ่งใดผู้ใดให้ดี ให้เป็นผลดีขึ้นมาจากผ้ากาสาพัสดุนั้นเลย

ถ้าการปฏิบัติของเราผู้เป็นนักบวชนักปฏิบัติไม่สนใจในหน้าที่ของตนแล้ว ก็จะไม่ทำอะไรผิดกันกับโลกสงสารเขา ให้พากันพิจารณาให้มาก อย่าปล่อยให้ความคึกความคะนองภายในจิตใจเหี้ยมยำทำลายถ่ายเดียว โดยไม่มีสติระมัดระวังรักษาจะไม่เกิดประโยชน์อันใด จะกลายเป็นหุ่นอันหนึ่งเท่านั้นหุ้มห่อไว้ด้วยผ้ากาสาหวัดสรเจ้าของก็ภูมิใจว่าได้บวช แต่ไม่เห็นสิ่งที่ทำให้ได้รับความทุกข์ความทรมาน เพราะความไม่สำรวมตนตามเพศแห่งการบวชนั้น นี่เป็นความคิดและการดำเนินไม่ถูกทาง จึงทำความรู้สึกตัวทุกคน ๆ อย่าหลวมตัวจะเสียการ

อย่าหลงอย่าตื่นเต้น ให้เดินตามแนวทางของศาสดาอันเป็น สรรณิ คจฉามิ สมกับท่านเป็น สรรณิ คจฉามิ ของพวกเราทุกคน ให้มองดูแบบดูฉบับร่องรอยของท่านทรงดำเนินมาและแสดงไว้ นี่สำคัญมาก การก้าวเดินของท่านมีแต่การก้าวหน้าเพื่อสู่มรรคผลนิพพานจนกระทั่งถึงความพ้นทุกข์โดยสมบูรณ์ นี่คือการก้าวเดินที่ถูกต้อง การก้าวเดินหมายถึงการประพฤติปฏิบัติ การบำเพ็ญของท่านถูกต้องโดยสมบูรณ์

หลักการปฏิบัติของพระสงฆ์ในครั้งพุทธกาลก็ สุปฏิปันโน อุชฺฐา ญายฺยา สามิ จิปฺปฏิปันโน นี้แลคือกิริยาแห่งการก้าวเดินของท่าน พวกเราจึงปฏิบัติตัวให้ถูกต้องตามหลักธรรมหลักวินัย อย่าฝ่าฝืนอย่าล่วงเกิน อย่าเห็นว่าธรรมที่แสดงไว้ซึ่งเป็นสายทางอันสำคัญว่าเป็นของไม่สำคัญ แล้วเถลไถลออกนอกกลุ่มนอกทางตามความทะเยอทะยานอยากไม่มีฝั่งมีฝาย อะไร ๆ ที่ชั่วเห็นว่าดีว่าชอบไปตาม กลายเป็นเรื่องความขลังจนเลยโลกไปเรื่อย ๆ และเริ่มผิดไปก้าวหนึ่งสองก้าว ตามลำดับแห่งความคิดความปรุง ความประพฤติที่พาลากพาถูไปนั้นแล สุดท้ายเลยไม่มีอะไรเป็นที่สมหวัง ทั้ง ๆ ที่ก้าวเดินอยู่ทั้งวัน แต่ก้าวไปในทางที่ผิด เพราะกิเลสพาก้าวไม่ใช่ธรรมพาก้าว ให้พากันจำไว้ด้วยดี

สังเกตดูตัวของเรารู้ เวลาประกอบความเพียรเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา กิเลสจะแทรกเข้ามาขัดขวาง ให้รู้ให้เห็นให้กระเทือนกันอยู่ตลอดเวลาต่อกับกิริยาแห่งการบำเพ็ญของเรา ไม่ให้บำเพ็ญเพื่อสะดวกมากนักน้อยอยู่จนได้นั้นแล มันหากขัดหากขวางทำให้ผิดให้เคือง ทำให้ท้อแท้อ่อนแอ ทำให้น้อยอกน้อยใจ แต่ความขี้เกียจขี้คร้านความน้อยอกน้อยใจเหล่านี้เป็นเรื่องของกิเลสเข้าแทรก แต่เราไม่ได้คิดและไม่รู้ว่ามันเป็นกิเลส จึงทำให้เราผิดพลาดไปได้ทุกระยะ ๆ ในการบำเพ็ญธรรม เช่นเดียวกับการก้าวเดินในทางที่ผิด ออกนอกกลุ่มนอกทางไปแล้ว ก้าวไปก็ก้าวก็ผิดไปทั้งนั้น ห่างไกลความถูกต้องไปโดยลำดับ สุดท้ายก็ไกลลับไม่เจอจุดที่หมาย จุดที่หมายไม่มีเลย ไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการเลย

นี่จุดของเราผู้ปฏิบัติก็มีความมุ่งหมาย อย่างน้อยให้ได้รับความร่มเย็นในเพศของตน มีความสงบร่มเย็นภายในจิตใจ เพราะการระมัดระวังรักษาได้พอประมาณ

มากกว่านั้นจิตก็เป็นสมาธิเป็นปัญญา ก้าวไปโดยลำดับจนถึงจุดหมายปลายทางได้ด้วย ความแคล้วคลาดปลอดภัย นี่คือผู้ดำเนินตามสายทางที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำสั่งสอนไว้

แม้จะยากลำบากขนาดไหนสายทางก็ไปที่ตรงนี้ ถ้าเป็นหลุมเป็นบ่อเป็นขวาง เป็นหนาม ก็ค่อยเดินลัดเดินเลาะเดินปลีกเดินแหวะไปอย่างนั้นจนผ่านไปได้ ชื่อว่าเป็นผู้มี ความเพียร เป็นผู้มี ความอุตสาหะพยายาม เป็นผู้มี ความพินิจพิจารณาในหน้าที่การ งานของตนที่บำเพ็ญอยู่เป็นประจำ ไม่ห่างเหินจากสติปัญญาซึ่งเป็นธรรมเครื่องรักษา ใจ ให้ก้าวเดินไปตามลู่ทาง แล้วจะเป็นความสงบร่มเย็นจนผ่านไปได้อย่างปลอดภัย จง พากันจำไว้ในแนวทางเดินที่กล่าวมา

มรรคผลนิพพานเราอย่าไปคาดไปหมาย ให้นำอกเหนือไปจากภาคปฏิบัติที่ ดำเนินไปตามสายทางคือธรรมวินัยนั้น ท่านสอนไว้อย่างไรให้ก้าวเดินตามนั้น จะเข้าสู่ จุดหมายปลายทางเป็นลำดับลำดับไป เช่นเดียวกับผู้เดินทางจากจุดนี้ไปสู่จุดที่หมาย ไม่ ปลีกแหวะออกนอกกลุ่มนอกทางไปก้าวหนึ่งสองก้าว ก็เรียกว่าใกล้เข้าไป หดเข้าไปย่นเข้าไป ก็ก้าวหดเข้าไปย่นเข้าไป จนถึงจุดที่หมายได้ในวันหนึ่งหรือเวลาหนึ่งแน่นอน นี่การก้าว เดินด้วยการประพฤติปฏิบัติของเรา ไม่ใช่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง ก้าวตามทางของ หลักธรรมหลักวินัย ก็เช่นเดียวกับผู้ก้าวเดินไปสู่จุดที่หมาย ย่อมถึงได้ตามความ ต้องการ

แต่การปฏิบัตินี้ก็เลสนั้นแทรกเข้ามาได้ง่ายมากนะ เราไม่ทราบมันเลย ในเวลาที่ ยังไม่มีกำลังสติปัญญาพอจะทราบมันได้ มีแต่มันทำงานนะ กิเลสทำงานแทรกอยู่ใน ความเพียรของเรา ไม่ว่าจะทำยืน ไม่ว่าจะทำเดิน ทำนั่ง ทำนอนภาวนา มีแต่กิเลสทำงานอยู่ ภายในนั้น แทรกอยู่ในนั้น กินกับเราอยู่ในนั้น ความเพียรของเราเลยไม่ทราบว่าไปถึง ไหน เลยกลายเป็นเรื่องความเพียรเพื่อกิเลสอย่างลึกลับอยู่ในตัวนั้นแล นี่สำคัญมาก กรุณาทำความเข้าใจไว้

ที่กล่าวมาเหล่านี้ก็กล่าวมาด้วยความจริงใจด้วยความแน่ใจ เพราะได้เคยดำเนิน มาอย่างนั้น สิ่งเหล่านี้ก็เคยสวมรอยมาเป็นลำดับลำดับดังที่กล่าวมานี้แล แต่ถึงวาระที่ จะรู้จะเห็นจะเข้าใจ จะบุกเบิกกันได้จะแก้ไขกันได้ ก็เพราะอำนาจแห่งความเพียรที่ ล้มลุกคลุกคลานนี้แล ด้วยความอุตสาหะพยายามของเรา ก็ค่อยแข็งตัวขึ้นไป ๆ จิตที่ไม่ เคยสงบเย็นเมื่อถูกบังคับบัญชาด้วยอรรถด้วยธรรมอย่างหนาแน่นแล้ว ก็ย่อมมีความ สงบร่มเย็นได้

พอความสงบร่มเย็นปรากฏขึ้น ก็เป็นเหตุให้เราได้รับทราบหรือได้รู้โทษแห่ง ความฟุ้งซ่านรำคาญ ว่ามันชนทุกข์มาให้เรามากน้อยเพียงไรและนานสักเท่าไร ในเวลา

นั่นทันที จิตของเรามีความสงบมากเท่าไร ยิ่งเห็นโทษแห่งความวุ่นวายของใจที่กิเลสจุกจุกไปโดยลำดับมากเพียงนั้น

เพราะฉะนั้น จิตใจของผู้ที่ได้เห็นคุณบ้างพอประมาณ พอที่จะทดสอบกับกิเลส ได้มีความฟุ้งซ่านเป็นต้น ก็ทดสอบด้วยความสงบของเรา พอรู้แล้วก็จะเกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในจิตใจ ที่จะทำจิตให้มีความสงบมากยิ่งขึ้น ไม่ให้ความฟุ้งซ่านรำคาญทั้งหลายที่เคยเป็นมา เข้ามาแทรกแซงเข้ามาสวมรอยได้ดังที่เป็นมาอีกต่อไป ผู้ปฏิบัตินี้และจะทราบเรื่องกิเลสของตนและทราบไปโดยลำดับ

จิตที่ไม่เคยมีความสงบร่มเย็น เพราะไม่เคยอบรมก็ดี อบรมแต่ไม่มีกำลังที่จะทำจิตของตนให้สงบร่มเย็นก็ดี ความฟุ้งซ่านย่อมมีกำลังมากและแสดงตัวอยู่ตลอดเวลา บางครั้งแสดงอย่างผาดโผนโจนทะยานมาก จนเราเองเหมือนกับตกนรกทั้งเป็นอยู่ภายในหัวใจ เป็นฟินเป็นไฟเผาไหม้กันอยู่ภายในนั้น เราก็กังไม่ทราบเรื่องราวอะไรมาทำจิตใจให้เป็นฟินเป็นไฟเผาไหม้กันอยู่ภายในนี้ ไม่มีเวลาทราบเลย เมื่อยังไม่ถึงระยะที่จะทราบ นี่โทษของมันเป็นอย่างนั้น

พอจิตเริ่มสงบเข้าไป สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเครื่องประกาศให้ทราบอีกว่าเป็นโทษๆ เทียบกับคุณคือความสงบภายในจิตใจของเรา ก็จะทราบกันไปโดยลำดับ นี้แลที่ว่าเราค่อยทราบเรื่องกิเลสประเภทต่างๆ ซึ่งมันเคยหากินอยู่กับความเพียรของเรา เคยสวมรอยอยู่กับความเพียรของเราตลอดเวลา ค่อยทราบกันได้อย่างนี้ เมื่อทราบมากน้อยเพียงไร ย่อมมีสติย่อมมีปัญญา มีข้อคิดมีเหตุมีผลมากขึ้น เพื่อเป็นเครื่องสกัดกั้นกัน เป็นเครื่องต้านทานและป้องกันกันไปโดยลำดับ ด้วยความเพียรของตนที่มีสติปัญญาดีกว่าเดิมที่เคยเป็นมา

การประกอบความเพียร เรื่องของกิเลสนี้จะแทรกอยู่ทุกระยะ ความซึ่เกียจก็คือเรื่องของกิเลส ที่ค่อยจุกจุกไปโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ในขณะที่เราทำความเพียรตั้งสติไว้ไม่ได้ นาทีหนึ่งเลย กิเลสตีตกไปแล้ว ๕ ทวีปโน้น ตกไปแล้วๆ อยู่อย่างนั้นเราก็ไม่รู้เพราะมันรวดเร็ว เรื่องของกิเลสนี้รวดเร็วมาก เพราะมันเคยครองหัวใจมนุษย์สัตว์ทั้งหลายมีหัวใจเราเป็นสำคัญมานานแสนนานแล้ว จนไม่สามารถนับอ่านได้เลยว่า ต้นทางแห่งการครองของกิเลสบนหัวใจของสัตว์โลกและหัวใจของเรานั้นอยู่ที่ตรงไหน นานสักเท่าไร นับไม่ได้เลย เมื่อเป็นเช่นนั้นมันจะไม่คล่องแคล่วในตัวของมันได้อย่างไร การปฏิบัติต่อสัตว์โลกมันย่อมคล่องตัวตลอดเวลา ไม่มีย่อหย่อนอ่อนกำลัง

การจะปฏิบัติตัวให้มีช่องทางพอที่จะรู้จะเห็นสิ่งเหล่านี้ พอจะปลดเปลื้องสิ่งเหล่านี้ได้เป็นลำดับลำดับไปนั้น จึงต้องได้ใช้ความเพียรอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สติแนบกับตัวอยู่เสมอ เราอย่าเห็นความอยากความทะเยอทะยาน หรือความชอบใจในสิ่ง

โตว่าจะไม่มีกิเลสแฝงอยู่ในนั้น นั่นละมันสวมรอยอยู่ตรงนั้น เอ้า อยากดูอะไรๆ ลองดูซิ นั่นเอาแล้ว พออยากดูปั๊บจะมีเรื่องของกิเลสเป็นความมุ่งหมายอย่างไรบ้างแฝงอยู่ในนั้น ไม่ว่าจะอยากดูอยากฟังอยากสัมผัสสัมพันธ์ หรืออยากชอบอยากฉันทอะไรก็ตาม มันจะมีแทรกอยู่ในนั้นๆ อย่างละเอียดๆ โดยที่เราไม่รู้ร่องรอยของมันได้เลย

ถ้ามีสติแล้วอันใดที่เจือปนด้วยพิษ ความอยากใดที่เจือปนด้วยพิษด้วยภัย เราต้องบังคับบัญชาความอยากประเภทนั้นทันทีๆ ไม่ควรกินไม่ให้กิน ไม่ควรฉันทไม่ให้ฉันท ฉันทก็ไม่ให้ฉันทมาก เอาเพียงพอประมาณเท่านั้น ไม่ควรดูไม่ให้ดู ไม่ควรฟังไม่ให้ฟัง ไม่ควรคิดในอารมณ์นั้นไม่ให้คิด ไม่ควรถูกต้องสัมผัสไม่ให้ถูกต้องสัมผัส ตัดและเด็ดกันอยู่ตลอดเวลา นี่จึงเป็นความถูกต้องสำหรับผู้รักษาตน เหมือนกับคนใช้ระวางของแสงนั้นแล ผู้ปฏิบัติธรรมซึ่งละเอียดยิ่งกว่านั้น ต้องได้ใช้สติกับปัญญาอย่างละเอียดลออตามๆ กันไป มีความตั้งอกตั้งใจพิจารณาอยู่โดยสม่ำเสมอ เหมือนกับคนใช้ที่ระวางของแสงที่จะมาส่งเสริมโรคให้กำเริบนั้นแล

นี่โรคของเราก็คือโรคกิเลสราคะตัณหาเต็มหัวใจ โทสะเต็มหัวใจ ความโลภเต็มหัวใจ โมหะฝังอยู่ในใจอยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นใจทั้งดวงที่เต็มไปด้วยสิ่งที่เป็นภัยนี้แล้ว มันจะแก้ได้ง่ายๆ เหนอ เพราะสิ่งเหล่านี้มีอำนาจมาก มันต้องต้านทานกันอย่างหนัก ความต้านทานของกิเลสต่อความเพียรของเรานั้นแลทำให้เราเป็นทุกข์ แต่เราก็ไม่ทราบว่าจะอะไรทำให้เป็นทุกข์ ก็เลยไปเหมาเอาเสียวอารมณ์พาให้เป็นทุกข์เสีย จะบำเพ็ญธรรมก็เป็นทุกข์ จะบำเพ็ญจิตให้เป็นสมาธิให้เป็นปัญญามีแต่เรื่องกองทุกข์ๆ เป็นภัยๆ อยู่ในนั้นหมด นี่ก็คือกิเลสโยนเรื่องจอมปลอมเข้าไปแทรกธรรมซึ่งเป็นของจริงให้ลุ่มหลงไปตามมัน

เพราะสมาธิเป็นของจริง ปัญญาเป็นของจริง วิมุตติหลุดพ้นเป็นของจริง ความพากเพียรทั้งหลายเป็นของจริง แต่กิเลสเห็นว่าไม่สำคัญยิ่งกว่าการไม่อยากทำเสีย ความไม่อยากทำเป็นเรื่องของกิเลส กิเลสจึงชอบ เพราะฉะนั้น คนเราจึงมีแต่เรื่องเหล่านี้ไปกีดไปขวาง ความท้อแท้อ่อนแอ ความท้อถอยน้อยใจ ความขี้เกียจขี้คร้านเต็มหัวใจๆ เพราะมันฝังเข้าไปแนบเข้าไปตลอดเวลา เราไม่รู้ที่ชี้สำคัญมาก จนกว่าเวลาสติปัญญามีกำลังแล้วจะรู้โดยลำดับ ตั้งแต่ขั้นจิตเป็นความสงบขึ้นมา เริ่มรู้เป็นขั้นๆ เรื่อยไป จึงต้องได้ใช้ความพยายามให้มากผู้ปฏิบัติ

นี่พระก็มาจำนวนมาที่มาอยู่สถานที่นี้ มาจากที่ต่างๆ ดูแล้วไม่งามตา เคยเตือนเสมอเคยพูดเสมอ ยิ่งเฒ่าแก่เท่าไรหมู่เพื่อนก็ยิ่งหลังไหลมา มองดูแล้วมันขวางหูขวางตา ถ้าเป็นธรรมจริงแล้วขวางได้ยังไง ไม่ขวาง อันนี้คืออะไร ก็คือยาพิษนั่นเอง พอมองไปที่ทิมแล้วแทงแล้ว แทงตาแทงหู แต่ผู้กำลังเป็นอยู่เวลานั้นไม่ทราบ นี่ชี้ที่น่า

ทุเรศเอามากมาย พุดจริง ๆ มันเป็น เจ้าของไม่รู้ตัว กิริยานั้นประหนึ่งว่าแสดงอยู่ตลอดเวลา

มองไปเมื่อไรมันถึงเห็นถึงได้ยินในสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย ประหนึ่งว่าแสดงอยู่ในตัวของผู้นั้นตลอดเวลา มองไปเมื่อไรก็เจอได้เลย ถ้าแสดงเป็นครั้งเป็นคราวมองไปก็ไม่เจอ เวลานั้นไม่มีมันสงบตัว แต่นี่มองที่ไหนมองเวลาใดมีแต่เจอเอาๆ สะดุดเรื่อย ๆ อย่างนั้น มันเป็นยังงี้ผู้ปฏิบัติถึงได้เป็นอย่างนั้น ถ้ามีสติตั้งบ้าง กิริยาอาการที่แสดงออกมาของคนมีสติ ของคนผู้มีความเพียร ย่อมต่างกันกับตัวแสดงที่แสดงอยู่ตลอดเวลา มองเมื่อไรเจอเมื่อนั้น ๆ

พระปฏิบัติของเราทั้งหลายหรือไปทุกวัน ๆ เห็นสิ่งที่จอมปลอมทั้งหลายเป็นของสำคัญหนักเข้า ๆ เป็นลำดับ ไม่ว่าฝ่ายพระฝ่ายฆราวาส เพราะธรรมชาตินี้มันอยู่ในใจฝังใจ สิ่งทีล่องลวงยั่วชวนมันก็มีอยู่รอบตัว ๆ ทั้งพระทั้งโยมทั้งโลกทั้งธรรมมีอยู่อย่างนั้น ผู้ไม่มีสติตั้งอย่างจริงจังแล้ว ยังไงก็ไม่พ้นที่มันจะเอาขึ้นเขียงจนได้แหละ ไม่มีวางเขียงนะ สับยาอยู่ตลอดเวลา ตัวของเรานั้นแล หัวใจของเรานั้นแล กิริยาอาการที่แสดงออกนั้นแลคือชิ้นเนื้อ คือเขียงที่ให้กิเลสสับยา มันยาอยู่ตลอดเวลาเราก็ไม่รู้ อยากรู้ว่าแสดงตามนี้ มันทิ่มตาแทงตา ก็คือกิเลสมันจับขึ้นเขียงสับยาให้เห็นนั่นเองจะเป็นอะไรไป

ขอให้เป็นผู้มีความหนักแน่นในธรรม อย่าเอนอย่าเอียงไปตามสิ่งแวดล้อมสิ่งเกี่ยวข้องยั่วชวนทั้งหลาย เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นของมีมาดั้งเดิม ผลิตออกมาจากของเดิมนั้นแหละ เอามาหลอกลวงกันให้หลง พระเราก็หลง ฆราวาสก็หลง สุดท้ายความดีไม่ปรากฏ ก็จะมีแต่ความชั่วเต็มตัวเต็มโลกเต็มสงสาร มีแต่ฟันแต่ไฟเผาไหม้กันทั่วดินแดนนั่นเองไม่มีอะไรผิดกันเลย ถ้าไม่มีธรรมเป็นเครื่องแทรกเป็นเครื่องป้องกันรักษาเอาไว้

ยิ่งพระของเรานี้ด้วยแล้ว ยิ่งเป็นเพศที่รัก เป็นเพศที่สงวนของตัวเองอย่างมาก ไม่มีอะไรที่จะเกินเพศของเรา ธรรมของเราที่กำลังมุ่งหวังอยู่เวลานี้เลย จงพากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติอย่าลดละความพากความเพียร วัตน์สอนเพื่อความเพียรอย่างเดียว ไม่เกี่ยวกับด้านการก่อสร้างยุ่งเหยิงวุ่นวายแบบที่โลก ๆ เขาทำกัน นั้นใครก็ทำได้ทำได้ง่ายนิดเดียว ไม่ได้ยากเหมือนการทำใจให้อยู่ในขอบในเขตแห่งความสงบร่มเย็นนี้เลย ใจนี้กิเลสมันรักสงวนมากไม่อยากให้ทำความดี มันจึงทำยากมากกว่าทุกอย่าง เพราะการบำเพ็ญความดีนี้เป็นวิธีการที่จะออกจากอำนาจของมันไปได้ไม่มีทางสงสัย

เมื่อทำไป ๆ จิตก็มีความสว่างไสว เห็นโทษเห็นภัยของกิเลสไปโดยลำดับ แล้วก็ยิ่งขยับตัวเข้าสู่ความเพียรเพื่ออรรถเพื่อธรรมและหนักแน่นไปเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งหลุดพ้นจากอำนาจของมันไปได้ ด้วยเหตุนี้มันจึงไม่ยอมให้ทำงานง่าย ๆ ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจึงว่าการภาวนานี้ยาก ก็เพราะเป็นจุดสำคัญของกิเลสที่มันจะต้องกีดกันหวงห้ามไว้ อย่างหนักนั่นเอง นี่ก็ไม่พ้นไปจากพระเราอีกเหมือนกัน ที่ยอมตัวให้มันมากีดกันหวงห้ามบังคับบัญชาให้อยู่ได้อำนาจของมัน ด้วยความขี้เกียจขี้คร้าน ความท้อแท้อ่อนแอ อยู่ตลอดเวลาจนได้ อันนี้สำคัญมาก

ให้ดูใจตัวเองอยู่ตลอดเวลา นักปฏิบัติเรา ดูความรู้ของเรา ดูใจของเรา เคลื่อนไหวไปกับเรื่องอะไร ถ้าผู้อยู่ในคำบริกรรม ก็ให้บริกรรมอยู่ทั้งวันทั้งคืนทุกอิริยาบถเว้นแต่หลับเท่านั้น นั่นชื่อว่าภาวนา ไม่อย่างนั้นไม่ทันกัน บริกรรมก็ให้มีสติอยู่กับคำบริกรรม ทำอะไรก็ตามที่กระทำนั้นเพียงยับเยิบ ๆ หลักใหญ่คือความรู้กับสติอยู่ด้วยกัน นั่นจึงชื่อว่าผู้ภาวนา จะทำอะไรก็ไม่ให้เปลว พยายามอยู่ในจิต เหมือนคนใช้ที่ระวางของแสง ไม่ระวางขนาดนั้นกิเลสเอาจริง ๆ ใส่ปิ้งทันทีเลย เข้าปล้นหัวใจทันที ๆ ไม่ทันมันละ จึงต้องได้ระวางรักษาอยู่เช่นนั้น นี่ขั้นบริกรรม

จิตที่ผ่านพ้นคำบริกรรมไปก็คือจิตมีความสงบเรียบร้อย มีสมาธิแล้ว ความรู้เป็นจุดเด่น สติก็อยู่ที่จุดแห่งความรู้ที่เด่น ๆ นั้น อยู่ที่จิตเหมือนกันแต่ไม่ต้องบริกรรม เพราะความรู้ที่สติจดจ่อได้แล้วเกาะติดกันแล้ว เป็นความรู้เด่นอยู่แล้ว ก็ให้รู้้อยู่อย่างนั้น เรียกว่าผู้มีความเพียร ทางด้านปัญญา ก็เหมือนกัน จิตละเอียดเข้าไปเท่าไร สติก็ยิ่งแนบแน่นเข้าไปโดยลำดับลำดับ นั่นชื่อว่าผู้มีความเพียร ตั้งแต่ขั้นหยาบ ๆ คือขั้นบริกรรม อยู่ไหนก็ให้มีคำบริกรรมอย่าปล่อยอย่างว่าง อย่าจิตอย่างจางกับธรรมทั้งหลาย จะเป็นความเข้มข้นกับกิเลสไปในตัว พอเรารู้สึกจิตจางทางด้านธรรมะ กิเลสจะมีรสมือชาติขึ้นมา แล้วก็พัวพันหันเหลกรออีกแหละ จึงต้องได้ระมัดระวังตลอดเวลาผู้ปฏิบัติ

ดูแล้วควรมีสติประจำตนทำไมจึงเป็นอย่างนั้น นี่ไม่มีสติ สติไม่อยู่กับใจ กิริยาการแสดงบ่งบอกอยู่ตลอดเวลา ต้องพยายามตั้งใจตั้งสติให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เวลานี้ ผู้มาศึกษามาศึกษาเพื่ออะไร มาศึกษาเพื่ออรรถเพื่อธรรม ที่สอนนี่คือธรรม จงนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อกำจัดสิ่งที่เป็นภัยแก่ตนแก่ใจเราให้ได้ผลเป็นลำดับไป เวลาบริกรรม-บริกรรมติด ๆ กันไม่ให้ความเปลวเลย ใจจะเข้าถึงความสงบและละเอียดได้โดยไม่สงสัย นี่ได้เคยทำมาแล้วจึงได้นำมาพูดให้หมู่เพื่อนฟัง

เอาจริงเอาจัง เวลาบริกรรมให้อยู่กับคำบริกรรมเท่านั้น ไปไหนมาไหนเหมือนไม่เคลื่อนที่เลย คำบริกรรมกับจิตอยู่ด้วยกัน นั่นแลไม่เคลื่อนที่ตรงนั้น กิริยาจะเคลื่อนไหวไปมาที่ไหนก็ตาม ความรู้กับสติจ่อกันอยู่กับคำบริกรรมตลอดเวลา จ่อกัน

อยู่อย่างนั้น นั่นเรียกว่าภาวนา จะทำให้เกิดผลได้ไม่ต้องสงสัย ไม่มีทางสงสัยจริง ๆ เมื่อตั้งสติให้ติดต่อกันอย่างนั้นไม่กี่วัน จะแสดงผลให้ปรากฏ เวลาเข้าทำภาวนาก็ง่าย จิตสงบเข้าไปได้ง่าย เวลาบริกรรมติด ๆ กันไปไม่หยุดไม่ถอย ไม่ถือเวล่ำเวลามาเป็นสำคัญ ยิ่งกว่าความไม่เปลอ ระหว่างสติกับจิตไม่ให้เปลอจากกัน นี่แหละที่จะส่งเสริมผลให้ปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจน

จิตที่ได้รับการระมัดระวังรักษาอยู่ด้วยสตินั้น จะละเอียดเข้าไป ๆ ถึงขนาดที่ว่าบริกรรมไม่ได้นะ เมื่อละเอียดจริง ๆ แล้วจะบริกรรมหรือไม่บริกรรมก็เสียบส่งต่ออยู่เฉปะตัว แต่ความรู้ที่เด่นละเอียดมาก บริกรรมยังงี้ แต่ก่อนเรายังบริกรรมได้แล้วที่นี้ทำไมบริกรรมไม่ได้ มันก็รู้อยู่อย่างนั้นว่าบริกรรมไม่ได้จริง ๆ เพราะความคิดปรุงคำบริกรรมไม่ปรากฏในเวลานั้น ก็ปล่อยเสีย ให้อยู่กับความรู้ที่ละเอียดนั้นด้วยสติเหมือนกัน จะว่ารวมหรือไม่รวมก็ตาม นั่งอยู่ก็เป็น เดินไปก็เป็นอยู่อย่างนั้น ใจละเอียดอยู่อย่างนั้น จะว่าจิตเป็นสมาธิหรือไม่เป็นสมาธิก็เป็นชื่ออันหนึ่ง แต่ความจริงก็เป็นอย่างนั้น

เวลาจิตเข้าถึงขั้นละเอียดแล้ว เราปล่อยคำบริกรรมเสีย ให้สติรู้อยู่กับจิตที่ละเอียด ๆ นั้น เมื่อถึงกาลเวลาที่จิตควรจะขยับขยายตัวแล้ว ความละเอียดนั้นแลจะแสดงอาการขึ้นมาพอให้บริกรรมได้เช่นที่เคยบริกรรมมา เราก็บริกรรมต่อไป จงจำให้ติดตรงนี้ เอาจนกระทั่งจิตอยู่จริง ๆ จิตนี้พันอำนาจของสติ พันอำนาจแห่งการรักษาไปไม่ได้ นี่ยังไม่พูดถึงขั้นปัญญา พูดถึงขั้นสติ สำคัญมากทีเดียว เดินก็เดิน เอ้า สติไม่ถอย ไม่ปล่อยไม่วาง ไม่ถือกาลโน้นสถานที่นี้ เวล่ำเวลาอิริยาบถใด นอกจากให้รู้กับความรู้ที่เท่านั้น

สติเป็นเครื่องเตือนเป็นเครื่องระลึก ๆ รู้ ๆ อยู่ นั่น จิตก็สงบเย็น จะคิดไปหาเรื่องใดไม่เสียหาย เราเคยคิดมาแล้วตั้งแต่วันเกิดได้ผลประโยชน์อะไร มีแต่ความเดือดร้อนวุ่นวาย เพราะผลที่เกิดขึ้นจากความคิดความฟุ้งซ่านนั้นแล บัดนี้เราจะสงบจากอารมณ์ทั้งหลายที่เคยเป็นพิษ น้อมจิตเข้ามาสู่อารมณ์แห่งธรรม คือสติกับคำบริกรรม คำบริกรรมถึงบริกรรมได้ก็เป็นสังขาร แต่สังขารนี้เรียกว่าสังขารฝ่ายมรรคที่ทำจิตให้สงบได้ ไม่เหมือนสังขารที่คิดไปตามประสาประสาออก ๕ ทวีป เป็นเรื่องของกิเลสลาภไปถลุง เพราะเป็นสังขารฝ่ายสมุทัย ให้พากันจำให้ดี

ไม่เสียหาย อย่าเสียหายความคิดปรุง เพราะเคยได้พิจารณาเข้าใจมาแล้ว สิ่งเหล่านี้เราเคยคิดเคยปรุงมาแล้วมากมายคณนาไม่ได้ บางทีจนจะเป็นบ้าก็มี เพราะความคิดมากวุ่นมากทุกซ์มาก จนหาที่จอดที่แะไม่ได้ เลยจะเป็นบ้าก็มีมาแล้วในหัวใจของเราแต่ละดวง ๆ บัดนี้ไม่ให้มันไป ให้อยู่ในนั้น

เอ้า ลองตั้งดูซิ ผู้ที่ไม่เคยตั้งเอาตั้ง อย่าลืมนี่เป็นผลแน่นอนไม่สงสัย เมื่อจิตแน่วแน่ลงไปจนกระทั่งความรู้นี้เด่นเพราะได้รับการบำรุงมาเต็มที่แล้ว ความรู้ภายในจิตใจนี้จะเด่นๆ เด่นขึ้นเรื่อยๆ แล้วก็ไปบอกตัวเองให้รู้อยู่ในตัวไม่ต้องไปถามใครแหละ ที่นี้สมควรบริการหรือไม่สมควร ความรู้เด่นก็ให้อยู่กับความรู้ที่นั่นเลย สติอยู่กับความรู้ที่นั่น ความรู้ที่นั่นไม่ต้องบริการมันหากเป็นเองหากรู้เอง นี่ก็เด่นขึ้นเรื่อยๆ แล้วสมาธิไม่ต้องถามหา

เมื่อจิตมีจุดเด่นแห่งความรู้ของตัวเองปรากฏเด่นขึ้นๆ โดยลำดับแล้ว เราเข้าสมาธิก็เข้าได้ง่าย เพราะเราห้ามไม่ให้มันคิดอยู่แล้ว ยิ่งเวลาเข้าภาวนาให้อยู่กับที่จิตจะแน่วลงไปเลย นี่ขั้นที่จะตั้งจิตให้มีความสงบพร้อมเย็นให้มีสมาธิตั้งอย่างนี้ วิธีการเหล่านี้เราได้เคยปฏิบัติมาแล้วไม่ใช่ไม่เคย ปฏิบัติมาแล้วด้วย ได้ผลมาแล้วด้วย จึงได้นำมาแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน

จากนั้นก็ออกทางด้านปัญญา ที่นี้พอจิตเข้าเป็นสมาธิเป็นความสงบได้แล้ว ก็ชื่อว่ามิเสบียงแล้ว จิตอึดตัวแล้วในอารมณ์ทั้งหลาย จิตเมื่อเป็นสมาธิแล้วอ้อมไม่หิวโหยกับอารมณ์ต่างๆ ที่เคยคิดเป็นบ้ามาแต่ก่อนนั้น พุดให้เต็มยศเสียทีเพราะเคยเป็นอย่างนั้นจริงๆ เจ้าของไม่รู้เรื่องจะไม่เหมือนคนบ้าจะเหมือนอะไร เพราะเคยเป็นมาแล้ว ที่นี้เวลาจิตมีความสงบก็มีความอึดตัวเข้าไปๆ ไม่เสียตายอารมณ์ต่างๆ ที่เคยคิดเคยปรุงมาแต่ก่อนนั้นเลย เพราะมีอาหารกิน มีอาหารเสวย มีอาหารหล่อเลี้ยงดูอยู่ภายในจิตที่นั่นแหละ จิตอึดตัว เพราะฉะนั้น ท่านจึงสอนให้ก้าวทางด้านปัญญา

เมื่อจิตอึดตัวแล้วก็เช่นเดียวกับน้ำเต็มแก้ว จะทำให้ยิ่งกว่านั้นก็ไม่มียิ่ง จิตอึดอารมณ์ในขั้นสมาธิเต็มที่ก็อยู่เท่านั้นเอง นี่จึงเรียกว่าสมาธิเป็นสมาธิ สมาธิจะไปเป็นปัญญาไม่ได้สำหรับนิสัยเราๆ ท่านๆ นอกจากนิสัยของท่านขีปนากัญญาอันเป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่นำมาพุดในวงเดียวกัน มันต่างกัน สำหรับเราๆ ท่านๆ นี้มากต่อมาก ตั้งที่ธรรมท่านแสดงไว้ว่าสมาธิเป็นเครื่องหนุนปัญญา นั้นท่านพุดไว้กลางๆ ในบุคคลทุกชั้นทุกภูมิไปเลย เวลานี้ก็มาเหมาะกับชั้นภูมิของพวกเรา

เมื่อจิตมีความสงบตัวแล้วให้ก้าวออกทางด้านปัญญา พินิจพิจารณาเรื่องราวตื้นเรื่องชั้นเรื่องอสุภะอสุภัง ซึ่งมีอยู่โดยสมบูรณ์แล้วภายในร่างกายนี้ เป็นแต่กิเลสมันพลิกแปลงเปลี่ยนแปลงเสกสรรปั้นยอไปทางอื่นเสีย ความจริงมันไม่ยอมให้รู้ให้เห็น ไม่ยอมให้สนใจพิจารณา จึงเห็นว่าเป็นของสวยของงาม ของดีของดี ของจีรังถาวรทั้งหมด ทั้งๆ ที่คำเสกสรรนั้นปลอมร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่เราก็หลงเชื่อมันร้อยเปอร์เซ็นต์แบบไม่รู้รู้สึกตัวเลย เพราะเหตุที่ไม่มีสมาธิความสงบใจ ไม่มีปัญญาความแยกกาย จึงต้อง

อาศัยเหล่านี้เป็นอาหารเป็นเครื่องรื่นเริง แทนสมาธิธรรมและปัญญาเครื่องคลี่คลาย
 บุกเบิก

เวลาจิตมีความสงบตัวแล้ว ย่อมปล่อยวางอารมณ์ทั้งหลาย จิตอึดตัวในอารมณ์
 มีความสงบเย็นอยู่ในสมาธิ ที่นี้พาออกพิจารณาทางปัญญา จิตจะตั้งหน้าตั้งตาทำงาน
 พิจารณาเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เรื่องอสุภะอสุภังภายในร่างกายของเราหรือใน
 ร่างกายของใครหรือสัตว์ตัวใดก็ตาม เป็นธรรมทั้งนั้นแหละเมื่อพิจารณาเป็นธรรม
 แยกแยะดูตามอาการของกายส่วนต่างๆ นี้เรียกว่าปัญญา ในเบื้องต้นปัญญายังไม่เห็น
 เหตุเห็นผลกับสิ่งเหล่านี้ ปัญญามักชี้แจงไม่ยกทำงานเพื่อความแยกคาย ความชี้
 แจงของปัญญาจะห้อยโหนโจนทะยานไปไหนเล่า ไม่ไปไหน แต่จะคอยเข้ามาสู่สมาธิ
 ความสงบเท่านั้น เพราะไม่ยกทำงาน ยากมาอยู่สบายในสมาธิเพราะไม่มีอะไร
 กวนใจ

เมื่อจิตเข้าสู่ความสงบมีอารมณ์อันเดียว รู้อยู่อย่างเดียวเท่านั้น เท่านั้นก็พอแล้ว
 ถ้าจิตยังไม่เคยเห็นคุณค่าของปัญญา เพียงความสงบสบายในสมาธิก็พอแล้ว
 เพราะฉะนั้น ผู้ปฏิบัติทั้งหลายจึงติดในสมาธิได้โดยไม่อาจสงสัย เพราะมีรสชาติพอให้
 ติดได้และทำให้ชี้แจงในการพิจารณาทางด้านปัญญาได้ เมื่อยังไม่เห็นผลของด้าน
 ปัญญาซึ่งมีรสชาติเหนือสมาธิเป็นลำดับไป

ด้วยเหตุนี้ท่านจึงสอนให้ออกพิจารณาทางด้านปัญญา จนกว่าปัญญาพิจารณา
 สภาวะธรรมรู้แจ้งเห็นชัดไปโดยลำดับไม่ลดละปล่อยวางงาน เช่นเดียวกับเราทำสมาธิเรา
 บริกรรม ถึงวาระที่จะพิจารณาจงพิจารณาอย่างนั้น ต่อไปก็ค่อยเข้าใจเรื่องอสุภะอสุภัง
 ซึ่งเป็นของมีอยู่แล้ว แต่ก่อนไม่เห็นก็จะเริ่มเห็น ของมีอยู่แล้วไม่เห็นยังไง อนิจจัง ทุกขัง
 อนัตตา ก็มีอยู่แล้วในกายของเขาของเราทั่วโลกดินแดน จะไม่เห็นได้ยังไงถ้าตั้งใจดู ดู
 ก็ดูด้วยปัญญานี้ แล้วก็เริ่มรู้เริ่มเห็น เมื่อเริ่มรู้เริ่มเห็นก็เท่ากับการถอดถอนกิเลสความ
 รักความชอบในของสวยของงามไปในขณะเดียวกัน และค่อยเบาบางไปถอนลงไปบรรดา
 อุกาทานความยึดมั่นถือมั่นใน อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทั้งหลายที่ว่าเป็นเหมือนกับทองคำ
 ทั้งหมดนั้น จะกลายเป็นมูตรเป็นคูถเป็นเดนไปเรื่อยๆ เพราะเป็นของปฏิกูลก็
 เหมือนกับเดนนั่นเอง แล้วก็ค่อยเห็นคุณค่าของปัญญาไปเรื่อยๆ

จากนั้นเมื่อปัญญาได้เห็นผลของตัวเองแล้ว ย่อมมีความขยันหมั่นเพียร เมื่อ
 ขยันหมั่นเพียรมากจิตมีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า เหมือนกับเราทำงานมากๆ ก็ให้พัก
 งานเสีย คือปล่อยจิตให้เข้าสู่สมาธิมีความสงบตัว ไม่ต้องทำงาน ไม่ต้องห่วงปัญญา
 เวลาจะเข้าสู่สมาธิให้เป็นสมาธิไม่ห่วงกับอะไรเลย จิตให้พักตัวเต็มที่ นั่นคือพักแรงเอา
 กำลัง พอดถอนจากสมาธิแม้จะอยากเข้ามาอีกก็ไม่ให้เข้า ที่นี้จะให้ทำงานทางด้านปัญญา

ในเบื้องต้นจะเป็นอย่างนั้น ครั้นต่อไปมีแต่จะออกทางปัญญาล้วน ๆ ต้องได้บังคับเอาไว้
นี่คือวิธีปฏิบัติในการแก้กิเลสด้วยปฏิบัติเครื่องดำเนิน ไม่ผิด จงเป็นที่แน่ใจตายใจได้

ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้วว่า สีลปริภาวิโต สมาธิ มหปุผลา โหติ มหานิส
โส ผู้มีศีลบริสุทธิ์ย่อมมีความอบอุ่นในตัวเอง ไม่ระแคะระคายเดือดร้อนด้วยอารมณ์
คิดว่าศีลต่างศีลพร้อยหรือศีลทะลุ มีแต่ความอบอุ่นอยู่ภายในใจ การบำเพ็ญสมาธิก็
เกิดได้ง่าย เพราะไม่มีอารมณ์กวนใจ สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปุผลา โหติ มหานิส
สา จิตที่มีสมาธิเป็นเครื่องหนุนเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง เป็นเครื่องอบรม ย่อมเดิน
คล่องตัว เวลาจิตมีศีลเป็นเครื่องอบรมแล้วย่อมมีความสงบเย็น การภาวนาก็ไม่มี
อารมณ์อะไรมาระแคะระคาย มาทำลายให้โยกคลอน ก็ลงสู่ความสงบได้ง่าย เพราะไม่
มีอารมณ์นิวรณ์เครื่องก่อกวนและกั้นกาง

เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วท่านก็สอนไว้อีก สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปุผลา โหติ
มหานิสสา เมื่อมีสมาธิหนุนจิตย่อมมีความอบอุ่น จิตมีความอิมพอในอารมณ์ทั้งหลาย
แล้ว ย่อมก้าวเดินทางปัญญาได้อย่างคล่องตัว และหนุนปัญญาไปได้อย่างรวดเร็ว นี่เรา
ก็เป็นมาแล้วไม่ได้คุย อย่างที่เคยเล่าให้ฟังนั้นแหละ พอถูกพ่อแม่ครูจารย์ไล่ออก
ทางด้านปัญญาก็ก้าวปึ้งเลยทันที เพราะจิตพอตัวอยู่แล้ว สมาธิอิมตัวถึงขนาดนั้นจนไม่
อยากทำงานเลย อยู่เท่าไรก็อยู่ได้ มั่นติดสมาธิละซิ

พอออกทางด้านปัญญา เพราะปัญญาเหนือกว่านี้ ผลของปัญญาที่แสดงออกให้
เห็นชัด เด่นกว่านี้ ๆ ก็ลืมเข้าสมาธิแล้วก็ไปใหญ่ จากนั้นก็ ปญญาปริภาวิตํ จิตตํ สมมุ
เทว อาสเวหิ วิมุจจติ จิตที่ถูกปัญญาชักฟอกเต็มที่แล้ว ย่อมหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง
โดยชอบ นี่แปลทางภาคปฏิบัติตรงไปเลย นี่แลปัญญาเป็นเครื่องชักฟอกจิตใจให้หลุด
พ้นจากกิเลสทั้งปวงโดยชอบ ท่านสอนไว้โดยชอบ ๆ ทั้งนั้น

นี่ละทางเดินที่พระพุทธเจ้าทรงดำเนิน และประทานไว้ให้พวกเราทั้งหลาย ชาว
พุทธได้ดำเนินตามนี้ ไม่ผิดพลาด แต่สำหรับผู้เป็นขิปาภิญญานั้นเป็นอีกประเภทหนึ่ง
ผู้ที่เป็นอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ ประเภทเนยยะ พอจุดพอลากไปได้นี้เป็นประเภทนี้กันแทบ
ทั้งนั้น

ธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้ไม่มีความห่างเหินจากดวงใจของเรา ที่มีความพากเพียร
พยายามตามแนวทางนี้ไปได้เลย เป็นมัชฌิมาอยู่ตลอดเวลาคือเหมาะสม ๆ ตลอดไป
ท่านจึงเรียกว่าอากาลโก ธรรมไม่มีกาลไม่มีเวลาลำเวลา ธรรมเป็นเครื่องแก้กิเลสได้ทุก
เวลาถ้านำมาแก้ เช่นเดียวกับกิเลสเป็นกิเลสได้ทุกเวลา ถ้าทำให้เกิดกิเลสเป็นได้ทั้งนั้น
เป็นอากาลโกเหมือนกัน จึงไม่มีอะไรห่างเหินจากใจของสัตว์โลก

พระพุทธเจ้านิพพานแล้วเท่านั้นปีเท่านั้นเดือน มรรคผลนิพพานจะค่อยหมดไป สิ้นไป อย่างนั้นเป็นความคิดของคนหลับตาพูด ที่ไม่เคยภาวนาตั้งแต่เกิดมาก็มาอุตริพูดอย่าไปสนใจ ไม่มีใครเกิน พุทฺธฺ สรณฺ คจฺฉามิ ไปได้ละ ธรรมเหล่านี้พระพุทธเจ้าประทานไว้ ไม่ใช่คนโง่มาแสดงนี่นะ คนพูดแบบหลับหูหลับตาพูดนั้นนะเธอจะสามารถเป็นสรณะของชาวพุทธ คนหูหนวกคนตาบอด สรณฺ คจฺฉามิ อย่างนั้นเธอเราไม่ได้บวชมาเพื่อคนหูหนวกตาบอด สรณฺ คจฺฉามิ เราบวชมาเพื่อ พุทฺธฺ ธมฺมฺ สงฺฆฺ สรณฺ คจฺฉามิ ต่างหาก ตั้งแต่วันบวชก็ได้เปล่งวาจาถึงท่านอย่างนั้น ขึ้นสรณะนี้ก่อนในเวลาบวช ไม่ได้ขึ้นว่าคนตาบอดหูหนวก สรณฺ คจฺฉามิ นี้ จะเป็นบ้าเชื่อและ สรณฺ คจฺฉามิ กับคนประเภทนี้หวนรกอเวจีอะไรกัน

พากันตั้งอกตั้งใจ ผู้มาใหม่มาเก่าเหมือนกันให้ศึกษาด้วยกัน และอันใดที่จะเป็นการกระทบกระเทือนซึ่งกันและกันอันเป็นเรื่องของกิเลส อย่าให้มันพ้นผ่านออกมาได้ ใครว่าดีบว่าดีหรืออวดตนอวดตัวว่าดี นั่นละคืออวดความชั่วอวดกิเลส ให้ฟังทราบว่าเป็นคือกิเลสอย่างจริงๆ ไม่เป็นอย่างอื่น ถ้างงเรื่องของธรรมแล้วต้องเป็นความจริงเท่านั้น เอ้ายอมรับ ใครพูดก็ตาม เด็กพูดก็ตาม พระก็ตาม เณรก็ตามพูดหรือแสดงออก เมื่อถูกต้องแล้วยอมรับกันๆ นี้คือธรรม และไม่มีอะไรกระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน

ส่วนมากที่กระทบกระเทือนกันหรือทะเลาะเบาะแว้งกัน มีแต่กิเลสเข้าไปทำงานทั้งนั้น มันจับไม่ใส่มือแล้วก็ตีหัวกัน พวกเรามันถูกกิเลสจับไม่ใส่มือยื่นใส่มือ ยื่นใส่มือแล้วก็ตีหัวกันนั่นแหละ มันไม่ทันกิเลสมันซี ไม้มันก็นึกว่าเป็นข้าวต้มขนมไปเสีย ก็ฟาดหัวกันเลือดสาดไปโน้น มันถึงจะรู้ว่ามันเป็นไม้ตีหัวคนตีหัวพระหัวเณร ที่อวดรู้อวดฉลาดเอากิเลสเข้ามาผ่านพ้นในวงปฏิบัติ แหม เลวมากที่สุดนะ ให้ท่านทั้งหลายจำเอาไว้นะ ข้อนี้สำคัญมาก เฉพาะในวงปฏิบัติและวัดเราอย่าให้มีอย่างเด็ดขาด

ในครั้งพุทธกาลก็ยังมีที่เคยแสดงให้ฟังแล้ว ถึงขนาดพระพุทธเจ้าทรงห้ามเองยังไม่ยอมลงเลย เห็นไหมกิเลสตัวมันเด็ดๆ มันเด็ดขนาดนั้นแหละ นั่นพระทะเลาะกัน พระพุทธเจ้ามาทรงห้ามยังไม่ยอมฟัง จนพระองค์เสด็จหนีเข้าไปจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์ ปีนั้นละปีหนีจากพระ ทรมาณพระทรมาณกิเลสของพระประเภทนั้น เสด็จออกไปจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์ จนกระทั่งพวกเก่งๆ นั้นถูกชาวบ้านเขาตัดสันดานเอา เขาไม่ใส่บาตรให้ เขาชี้หน้าเอา ชี้หน้าพวกพระที่ทะเลาะกันเก่งๆ นั้น

องค์ไหนที่ทะเลาะกัน พวกไหนทะเลาะกัน เขาชี้หน้าเอาเลย เขาไม่ใส่บาตรให้กิน จะตายซีที่นี้จึงได้เห็นโทษ แล้วให้พระอานนทฺ์ไปทูลอาราธนาพระพุทธเจ้ามาโปรด พระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรดก็ใส่เปรี้ยวๆ เลย แต่ท่านยังมีอุปนิสัยนะ สามารถรู้ธรรมได้อย่างรวดเร็ว จนได้บรรลุมรรคผลนิพพานอย่างมากมาย นี่เคยมี กิเลสมันเคยเก่งมาแต่

ไหนแต่ไร พระพุทธเจ้าประทับอยู่ต่อหน้าต่อตามันยังไม่กลัวไม่ถอย เห็นไหมกิเลส นี่
จำให้ตึนะ

ธรรมนั้นละคือศาสดาแทนพระพุทธเจ้า ให้ฟังทราบที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่
ต่อหน้าต่อตาเราทุกเวล่ำเวลา อย่าฝ้ออย่าฝืนอย่าอวดดิบอวดดีอันเป็นเรื่องของกิเลส ที่
เคยรบพระพุทธเจ้าบรมธรรมมานานแสนนานแล้ว ให้ฟังรู้สึกตัวเสมอ อันนี้เป็นเรื่อง
สำคัญมาก บางทีผมได้อยู่บ้างไม่อยู่บ้าง อย่างมาถือเป็นที่แจ้งที่ลับกับผมกับหัวหน้านะ
ให้เคารพตัวเองด้วยศีลด้วยธรรม ด้วยสติปัญญา ให้ปฏิบัติต่อกันด้วยความนิ่มนวล
ด้วยความถูกต้องดีงาม

เรามาบวชในพระพุทธศาสนา ยิงมาอยู่ในวัดเดียวกันแล้วเหมือนพ่อแม่เดียวกัน
ยอมรับฟังเสียงกัน ใครอย่าไปอวดดิบอวดดี อย่าถือเป็นที่ก็เป็นเหล่าให้เห็นนะในวัดนี้
ก็กันนั้นเป็นอย่างนั้น ก็กันนี้เป็นอย่างนี้ อย่าให้มีเป็นอันขาด ออกแตก ผมโดดหนีเลยนะไม่
อยู่แน่ ๆ ลงแสดงขนาดนั้นแล้วยังมาอาจหาญต่อหน้าต่อตาอย่างนี้ ก็แสดงว่ากิเลสตัวนี้
เก่งมาก ให้มันครองวัดเสียเท่านั้นเอง เราอำนาจาสนาอาภัพก็ต้องไปตามกรรม เรื่อง
ก็มีเท่านั้น

เอาละพอ เหนื่อยแล้ว